

Osam stoljeća arapske vladavine ostavilo je traga na svakom koraku

Kada se kaže Granada odmah se pomisli na Alhambru, biser maorske arhitekture i umjetnosti, utvrdu s prekrasnim palačama i vrtovima. Spada u 10 svjetskih čuda. Osam stoljeća arapske vladavine ostavilo je traga na svakom koraku dok šetate po gradu, koji je mješavina arapske arhitekture i raznih europskih stilova. Stari dio grada na brežuljku Albaicin, s koga se najbolje vidi Alhambra, pun je malih trgova i uskih, strmih uličica s bijelim kućicama sa čudnim malim cvjetnim vrtovima po dvorištima i terasama. Sacramonte je nekadašnje cigansko naselje s kućama ukopanim u meke stijene od alabastera, s najboljim flamenko show programima u cijeloj Španjolskoj. Jedna od najljepših katedrala ikada sagrađenih i njena kraljevska kapela su također ponos grada.

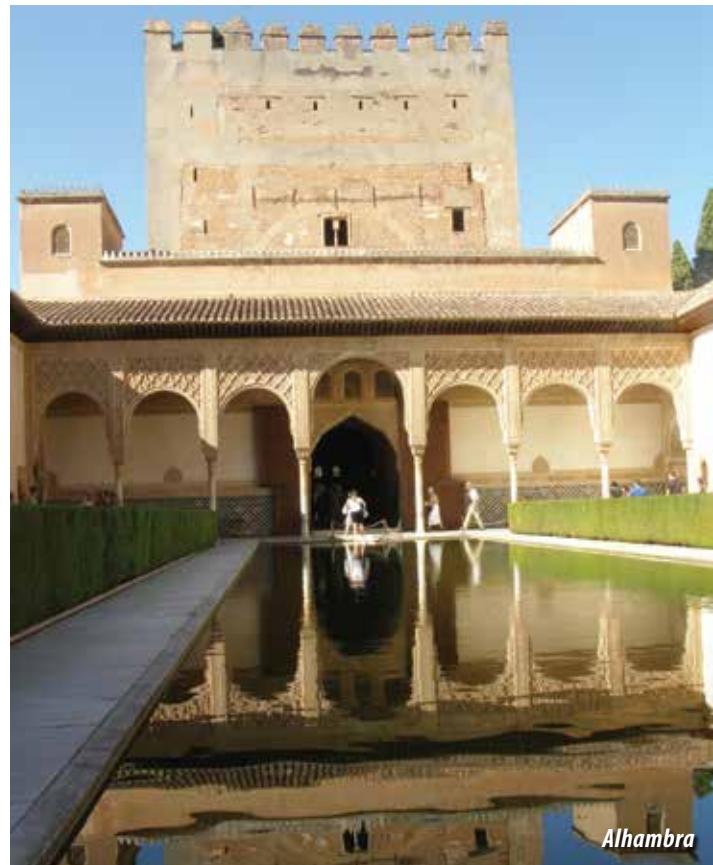
Obilje vode

Granada se nalazi u Andaluziji na jugu Španjolske u podnožju planinskog lanca i nacionalnog parka Sierra Nevada. Na njemu je najviši kontinentalni vrh Španjolske, čija visina je 3478 metara i na kome su najjužnija europska skijališta. Kako je udaljena od mora i prekrasnih pješčanih plaža svega 70 km, moguće je skijati se u planinama i sunčati uz more u istom danu. S druge strane grada prostire se plodna ravnica i nepregledni redovi maslina. Blizina planinskih vrhova, zimi okovanih snijegom, ima za posljedicu nešto hladniju klimu, pogotovo noću sa čestim mrazovima. Zanimljivo je da za razliku od sjevernije regije Valencije, naranče ne mogu dozrijeti i ostaju kisele, mada su u svakom dvorištu i u dvoredima po ulicama. Zahvaljujući izobilju snijega, u rano proljeće se počinje topiti, te se silna količina vode koristi za navodnjavanje. Bez toga ne bi ništa raslo jer ljetne temperature su često oko 40°C. To ne čudi jer je Granada na istoj zemljopisnoj ši-

rini kao glavni gradovi Alžira i Tunisa u Africi. Jako malo je padalina te je malo vlage u zraku, pa se ljetne vrućine lakše podnose. Dolazeći iz Afrike, Maori su baš zbog izobilja vode odlučili na mjestu današnje Granade izgraditi svoju prestolnicu. S njima je stigla i kultura navodnjavanja sustavom kanala, kakva se zadržala skoro sve do danas. Oni su donijeli i nove vrste povrća i neke žitarice, koje su zahtijevale mnogo vode za uzgoj u tim sušnim krajevima. Mada su Rimljani mnogo prije svojim akvaduktima u mnogim gradovima dopremali vodu iz planina, do tada su se uglavnom uzgajale tipične mediteranske biljke koje nisu trebale mnogo vode.

Alhambra

Na brdu Sabika iznad riječice Darro u IX. stoljeću je prvobitno nastala osmatračka kula, a potom i vojna utvrda Alcazaba. S njenih kula je najljepši pogled na grad. 1238. g. prvi vladar iz dinastije Nasrid Mohammed I. počinje iznad nje graditi svoj dvorac i time uspostavlja temelje budućoj Alhambri. Njegov naslijednik završava nove obrambene zidine, izrađene od crvenkaste opeke. Zbog njih cijelo zdanje dobiva ime Alhambra od arapske riječi Al Hamra što u slobodnom prijevodu znači Crveni zamak. Bio je običaj da svaki novi vladar napravi novi dio ili izgradi novi dvorac. U XIV. stoljeću za vrijeme kraljeva Yusufa I i Muhammeda V., cijeli kompleks dobiva današnji izgled. Izgrađene su tri palače: Mexuar, Comares i palača lavova, koja je dobila ime po fontani s 12 lavova. Nalaze se jedna do druge. Zajedničko im je svima da su sve imale unutarnja dvorišta, sa zelenilom, uglavnom stabla naranče, živice od mirta i nešto tipičnog mediteranskog raslinja te bazenima i fontanama koje su radile na principu prirodnog pada vode i hidrostatičkog tlaka. Po Kurantu se stalno provlači ideja kako je raj vrt

Alhambra

s tekućom vodom. Stoga ne čudi želja sultana da raj naprave odmah za života. Čak su i sobe imale fontane. Tekuća voda iz njih, koja je dolazila s visokih planina je tu isparavala i ujedno hladila prostor ljeti i skidala temperaturu i do 4°C. Kako Islam zabranjuje likove ljudi, životinja ili biljaka u umjetnosti, sve je ukrašeno čipkastim ornamentom i arapskim citatima Kuranta. Vojska majstora je izradivala pločice od alabastera i drveta ili keramike, koje su se ljepile na zidove tvoreći cjeiline. Život u palačama se već dio godine odvijao u dvorištima oko bazena. Sobe za spavanje su bile na katu. Tu nije bilo raskoši. Obično su to bile doista niske prostorije, koje su se lako zagrijavale zimi. Centralno mjesto svake palače je bila prostorija za prijem sa sultanovim prijestoljem. Ona je bila raskošno ukrašena s fontanom i velikom kupolom prepunom zvjezda, odakle je gledao Alah onoga koji uđe i stane pred Alahovog izaslanika na tronu. Kako je iza sultana bio prozor, on je bio obasjan božanskom svjetlošću, koja je zasljepljivala i zbnjivala onoga koji se još poniznije obraćao vladaru. U samoj utvrdi su pored vladara i vojske živjeli i seljaci i zanatlije. Unutar zidina je bio cijeli grad s medinom, ulicama, kućama, radnjama, trgovinama, parkovima, javnim kupatilima i džamijom, koja je dolaskom kršćana pretvorena u crkvu. Vojnici su živjeli unutar brojnih kula. I danas neke zanatlije izrađuju od drveta i furnira fantastične ornamente i predmete, koji se uglavnom kupuju kao suveniri. Dolaskom kršćana na vlast Isabel od Castile i Fernando od Aragona sele svoj dvor i vojnu upravu u Alhambru. Vrše se samo manje izmjene. Karlo V. 1526. g. odlučuje tu napraviti monumentalnu palaču, kako bi impresionirao ostale kršćanske vladare i pokazao svoju moć. Porušen je jedan dio prvo-

Povijest

Od davnina u podnožju planina bilo je naselje o čemu svjedoče Feničani, Grci i Kartagenjani koju su tu dolazili. U 5. stoljeću prije Krista gradi se naselje na mjestu današnje Granade po imenu Ilbyr, a pet stoljeća kasnije dolaskom Rimljana dobiva ime Illibris. Između 300.-303. godine tu se održava Prvi Krččanski Koncil u Španjolskoj. Kasnije grad pada pod vlast Vizigota i stagnira. Invazijom Maora iz Afrike 711. g. počinje arapska vladavina i procvat. Tada grad dobiva današnje ime. U njemu je u to doba bilo i mnogo poduzetnih židova. Napredak je prisutan u svakom segmentu života. Grad se ubrzano razvija, prave mnoga javna kupatila ne samo u cilju održavanja higijene i vjerskih zahtjeva. Posjeta hamamu bila je i način druženja i sklanjanja poslova. Bilo ih je stotinjak. Koristili su ih i muškarci i žene, ali nikada istim danima. Danas tome svjedoči El Bañuelo u ulici Carrera del Darro iz 11. stoljeća s izvrsno sačuvanim zasvođenim stropovima i stupovima od cigle te otvorima za ulazak svjetlosti i izlazak pare. Kupatila u duhu staroga su se sačuvala i danas u novim wellness centrima luksuznih hotela.

Arazi će vladati punih osam stoljeća Granadom, čak dva stoljeća više nego ostatkom Andaluzije. Razlog je strateški položaj neosvojive utvrde Alhambra, koja se smjestila na liticama jednog od dva brežuljka Granade i koja je dobivala vodu akvaduktima sa Sierra Nevade. Po dolasku Arapa na Iberijski poluotok i osvajanje njegovog južnog dijela, krščani od početka pokušavaju vratiti izgubljene teritorije. Javlja se pokret za oslobođenje Reconquista, koji uglavnom ne daje neke rezultate. Nakon velike pobjede kršćana 1212. g. u bici poznatoj pod imenom Navas de Tolosa, pod vodstvom kralja Fernanda III. sve se mijenja i uskoro padaju redom gradovi u pokrajini Al Andalus. Ipak 1238. g., Ibn al-Ahmar uz blagoslov Fernanda III. uspostavlja Kraljevinu Granadu i na vlasti se smjenjuje potom 20 arapskih monarha. Posljednji maorski vladari su bili iz Nasrid dinastije. Iako je Alhambra mogla odoljeti i višegodišnjim opsadama, konačno su Isabel od Castile i Fernando od Aragona uspjeli pokorili Granadu 1492. g. Usprkos obećanjima o zajedničkom suživotu, počinje prvo dobrovoljno pokrštavanje, a potom i prinudno. Oni koji nisu prihvatali kršćanstvo bivaju protjerani. Unatoč planovima da Granada bude kraljevska prestolnica od toga se brzo odustaje. Razlog su stalni nemiri i sukobi pokrštenog stanovništva, koje nije imalo ista prava kao rođeni kršćani.

bitnih zgrada i izgrađena velika četverasta građevina na kat s velikim centralnim kružnim dvorištem s kolona-

dama. Smatra se najznačajnijim djelom renesanse u Španjolskoj. Trebala je služiti za prijeme i bila je poveza-

Bazeni za navodnjavanje

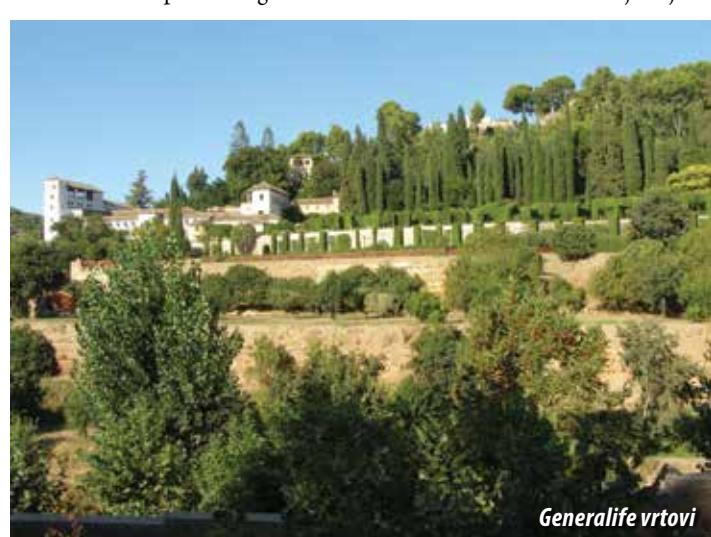
na s ostalim maorskima palačama. Ipak zbog stalne političke napetosti Granada gubi status prijestolnice i polako pada u zaborav. Napoleonova vojska koristi Alhambru za smještaj svojih trupa. Francuzi pošumljavaju gole padine ispod zidina i vrše manje popravke. Ipak kada su bili prinuđeni napustiti Alhambru postavljaju dinamit da je unište. Legenda kaže da je jedan mladi ranjeni francuski vojnik uspio na vrijeme ugasiti fitilje i spasiti Alhambru od uništenja. Vjeruje se kako je tada samo jedan dio stradao u eksploziji u dijelu gdje je bila barutana.

Poznati američki pisac Irving Washin-

hton, nakon svoje posjete 1829. g. Alhambri, ostaje zapanjen njenom ljepotom i piše svoje poznato djelo Priče iz Alambre. Time potiče zanimanje javnosti i rijetkih turista da je posjete. Četiri decenije kasnije biva proglašena spomenikom od nacionalne vrijednosti, ali će proći cijelo stoljeće prije nego su započeli radovi na obnovi. Pod zaštitom je UNESCO-a od 1984. g.

Generalife

Na susjednom brežuljku, nešto iznad Alambre nalazi se kompleks parkova Generalife s palačom u koju se vladar sklanjao u mir i spokoj, gdje se čuo samo žubor vode. Prvobitno su tu bili vrtovi gdje se uzgajalo povrće, voće i začini. Posebno je bio omiljen patlidžan, naranča i nar, koji se tu zove granada. Poslije su se pojavili i parkovi s palmama, čempresima, bambusom..., a napravljena je palača, bazeni i stepenice čijim rukohvatima teče voda. Zvuk vode iz bezbrojnih kanala kojim je voda dolazila, fontane, mali i veliki bazeni čudno zelene boje radi algi u njima, davali su ugođaj spokoja. Tek će ih Napoleonova vojska urediti u današnjem stilu francuskih parkova, mnogo stoljeća kasnije s visokim živicama od čempresa i mnogo cvijeća. U okviru kompleksa je i auditorij gdje se održavaju koncerti i predstave. Dva milijuna ljudi posjeti Alhambru godišnje. Ulazak u Alhambru se plaća i preporuka je da se karta rezervira ranije jer samo određeni broj turista može ući svaki dan (samo 8.000), a palače se mogu posjetiti u točno određeno vrijeme, koje je naznačeno na ulaznicama.

Generalife vrtovi

Lorca

Federico Garcia Lorca (1898. - 1936.) rođen je u Granadi i nije samo jedan od najpoznatijih Španjolskih pjesnika dramaturga, već i njen simbol. U njegovim djelima posvećenih Andaluziji opjevalo je predivne pejzaže, noći pod mjesecinom bijelih zidova kuća, borbe bikova i nadasve cigane i njihov način uživanja u slobodi života. Nažalost, kao niti 30.000 sugrađana nije dočekao kraj građanskog rata. Streljan je od strane fašista i njegovo djelo dugo je bilo minorizirano za vrijeme Frankove diktature. Njemu u čast je izgrađen veliki i prekrasno uređeni park u kojem se nalazi njegova kuća, koja je ujedno i muzej. Unutrašnjost je opremljena s originalnim namještajem, kojeg je koristio uz mnoga njegovih crteža, slika i rukopisa. Ne samo da je bio književnik, bio je i slikar i pijanist.

jelovi Granade. Nekada su bili opasani zidinama, koji se mjestimično mogu još vidjeti. Do tamo se dolazi uskom cesticom, koja kreće iz centra i provlači se između dva brda uz rječicu Darro. Mada do vrha vozi autobus, najveći doživljaj je ići pješice i zavirivati u dvorišta palača, koje se nalaze na putu. S vidikovca San Nicolas, gdje je istoimena crkva pak je najljepši pogled na Alhambru. Nekadašnja glavna ulica Calle de Elvira s ulaznom obrambenom kulom i vratima je prepuna malih trgovina i jeftinih restorančića, kafića u koje obično ne zalaze turisti, već lokalno arapsko stanovništvo imigriralo iz Maroka. Sacromonte je brdo s nekoliko krivudavih ulica, gdje su prvobitno živjeli Cigani. Kako nisu imali novaca da izgrade kuće, ukopavali su ih u meki kamen alabaster pod zemljom po uzoru na berberska plemena u sjevernoj Africi. Neke

imaju ozidana pročelja. Izvana i iznutra je sve obojeno u bijelo, a temperatura je uvijek gotovo ista, bilo ljeti bilo zimi. Danas bi ih zvali ekološke kuće, jer ljeti nema potrebe za klima uređajima, a zimi za grijanjem. Danas su u tim kućama gotovo isključivo mali restorani ili mala kazališta, u koje treba uvečer obavezno otići na dvosatni flamenko show. Negdje je prostor tako mali da gledatelji sjede na klupama uza zid, a plesači izvode program tik do njih. Može se posjetiti i muzej flamenka.

Centar

U ravnici podno Alambre i Alabaicina se smjestio noviji dio grada. Glavna ulica je Via Colon prepuna palača, kao i nekoliko trgova u blizini. Na njenom početku je Katedrala, koju je odmah po osvajanju Granade dala sagraditi kraljica Isabel na mjestu tadašnje džamije. Predstavlja vrhunac španjolske renesanse. Zanimljivo je da su temelji izgrađeni za građevinu u gotičkom stilu, ali promjenom arhitekte promijenjen je i projekt. Gledajući ju izvana, zbijenu između zgrada, ne shvaćate u kakvom remek djelu arhitekture se radi. A unutra ostajete fascinirani potpuno drugačijom formom, velikom kupolom i svodovima, ukrašenim skulpturama s koje vise andeli. Cijela konstrukcija leži na elegantnim okruglim stupovima od bijelog kamena, koji se međusobno stapaju i prave veće. Ima pet brodova, za razliku od uobičajenih tri i kružnog je tipa. Redovi prozora s vitražima bacaju čudnu svjetlost na dva reda velikih orgulja. Glavni oltar i mnogobrojni oltaari i kapele okolo s pozlatom, prepuni slika i skulptura ostavljaju vas bez da-

Pogled na Alhambru sa brda Sacromonte

Katedrala

ha. Građena je 181 godinu, a neki dijelovi su u stilu baroka. Uz nju se nalazi i kraljevska kapela (Capilla Real), sa zbirkom slika i drugih vrijednih predmeta, koje svjedoče o tom prošlom vremenu, te mauzolejom i kraljevskim grobnicama Isabel i Fernanda. Oko katedrale smjenjuje se trgovci i uske uličice prepune trgovina i malih restorana. Jedan dio je još uvijek uređen u stilu stare Medine. Većina trgovaca su iz Maroka, koji se nalazi u neposrednoj blizini. Stoga ne čudi veliki izbor kožnih torbi, jakni i drugih proizvoda po izuzetno niskim cijenama. A cijena se cjenkanjem može još spustiti. Fascinantna uska uličica Calle Navas s nekoliko desetaka malih restorana. Svaki ima po nekoliko stolova na ulici i nekoliko unutra. Sve je prepuno i čeka se na red da netko ustane. Iako je Granada 70 km udaljena od mora gotovo isključivo se jede riba i morski plodovi. Sve je servirano u malim porcijama (tapasima), koji se iznose u slijedovima. Pored paclje, kebab je nešto što se dosta jede. Uz vino i san-

griu dosta se piye pivo. Često uz njega društvo za stolom dobije tapas s malim sendvičima.

Izvan staroga grada

Novi dio grada je prepun širokih avenija, s drvoređima, parkovima, fontanama, čudnim modernim skulpturama. Naravno da i Granada ima svoju Koridu za borbu bikova i novi velebnii Kongresni centar. Najposjećeniji muzej Andaluzije je Muzej posvećen nauči (Parque de las ciencias). U fantastičnim postavkama djeca mogu naučiti svašta u interaktivnim prezentacijama. Mogu izvoditi razne eksperimente, vidjeti uživo kako nešto radi. Do njega je i veliki kulturni centar (Museum Caja Granada Memoria de Andalucia) s kazalištem, izložbama, raznim interaktivnim postavkama o životu u Andaluziji. Ostanet iznenađeni širinom avenija, kružnim tokom u kojem je helikopter ili cijeli mali park.

Slike i tekst Boris Pletikosa
www.pletikosa.com

rvt
92,9 FM

RADIO VIROVITICA

MARKETING
Tel.: 033/740-003,
fax: 033/740-004
marketing@icv.hr

BESPLATNI Mali oglasi

SVAKOG RADNOG DANA U 11 i 17.30
Tel.: 060/515-515
Cijena usluge: tel. 3,49 kn/min
mob. 4,78 kn/min, PDV uključen

HT d.d. Savska c 32 Zagreb,
tel. 0800 1234, OIB: 81793146560
Informativni centar Virovitica d.o.o.
Rusanova 1/Ix, Virovitica,
OIB: 01156745523